

KODEKS DOBRYCH PRAKTYK KONKURSÓW POMNIKOWYCH

**CENTRUM
RZEŹBY POLSKIEJ**

2022

SPIS TREŚCI

Preambuła 5

Rola Kodeksu 6

1. Cele Kodeksu 6
2. Adresaci Kodeksu 6
3. Słownik pojęć użytych w Kodeksie 6

Rozdział I

Rola konkursu 8

1. Walory konkursu na pomnik 11
2. Zasady konkursu 9
3. Wady innych sposobów wyłaniania realizacji pomnikowych 10

Rozdział II

Czynności przygotowawcze przed organizacją konkursu 11

1. Inicjatywa – potrzeba upamiętnienia 11
2. Społeczny komitet budowy pomnika 11
3. Zespół przygotowawczy / komisja konkursowa 11
4. Cel ogólny konkursu 12
5. Propozycja formy pomnika 12
6. Lokalizacja pomnika 12
7. Planowanie kosztorysu postępowania konkursowego 12
8. Planowanie kosztorysu realizacji pomnikowej 12
9. Harmonogram postępowania konkursowego 13
10. Propozycja składu sądu konkursowego 13

Rozdział III

Rodzaje konkursów 14

1. Podział ze względu na wartość konkursu 14
2. Podział ze względu na sposób wyłaniania zwycięskiego projektu 14
3. Podział ze względu na formę realizacji pomnika (przedmiot konkursu) 14
4. Podział ze względu na formę postępowania 15
5. Podział ze względu na cel konkursu 15
6. Podział ze względu na miejsce zamieszkania uczestników 15
7. Rodzaje mieszane konkursów 15

Rozdział IV

Formalne czynności przygotowawcze do konkursu 16

1. Organizator konkursu 16
2. Kierownik zamawiającego 16
3. Pełnomocnik ds. konkursu 16
4. Własność gruntu 17
5. Określenie wartości konkursu 17
6. Wniosek o budowę pomnika 17
7. Składanie wniosków o budowę pomnika 18
8. Przykładowa zawartość wniosku o budowę pomnika 18
9. Uchwała wyrażająca zgodę na wzniesienie pomnika 18
10. Pozwolenie na budowę 19
11. Pomnik na miejscu objętym ochroną konserwatora 19

Rozdział V

Sąd konkursowy 20

1. Regulamin sądu konkursowego 20
2. Powołanie sądu konkursowego 20
3. Skład sądu konkursowego 20
4. Przykładowy skład sądu konkursowego 21
5. Obowiązki sądu konkursowego 21
6. Rola sekretarza konkursu 21
7. Rola sędziego referenta 22
8. Rola przewodniczącego sądu konkursowego 22

Rozdział VI

Przebieg konkursu 23

1. Obowiązki organizatora konkursu 23
2. Obowiązki uczestnika konkursu 23
3. Regulamin konkursu 24
4. Warunki uczestnictwa w konkursie 25
5. Załączniki do konkursu i materiały konkursowe 25
6. Załącznik: Szczegółowy opis przedmiotu konkursu 26
7. Wysokość całości kosztów, jakie zamawiający przeznacza na realizację pomnika 27
8. Harmonogram konkursu 27
9. Ogłoszenie konkursu 27
10. Dopuszczenie do udziału w konkursie 28
11. Zawartość pracy konkursowej 28
12. Zapewnienie zasad anonimowości w konkursie 29
13. Pytania i odpowiedzi w konkursie 29

14. Zmiany regulaminu 29
15. Unieważnienie konkursu 29
16. Rozstrzygnięcie konkursu 30
17. Przykładowe kryteria oceny wraz z ich wagą 30
18. Nagrody i zryczałtowany zwrot kosztów 30
19. Protokół z obrad sądu konkursowego 31
20. Ogłoszenie wyników 31
21. Zalecenia pokonkursowe 31
22. Wystawa pokonkursowa i dyskusja 32
23. Odwołania w konkursie 33

Rozdział VII

Prawo autorskie 33

1. Przeniesienie praw autorskich w konkursie 33
2. Przeniesienie praw autorskich w umowie o realizację pomnika 33
3. Pola eksploatacji pracy zwycięskiej 33
4. Licencja zwrotna 34
5. Prawo zamawiającego / organizatora do prezentacji prac konkursowych 34
6. Prawa zależne 34
7. Przechowywanie i zwrot projektów 34

Rozdział VIII

Realizacje pomnikowe 35

1. Uwagi do umów na realizacje pomnikowe i negocjacje z wolnej ręki 35
2. Projekt pomnika 35
3. Realizacje pomnikowe – zakres prac, terminy itp. 36

Rozdział IX

Tabelaryczny spis zadań organizacji konkursu 37

Rozdział X

Autorzy Kodeksu i pomocne instytucje 39

1. Uwagi do istniejącego prawa stosowanego w konkursach i realizacjach pomnikowych 39
2. Zespół autorów Kodeksu 39
3. Instytucja promująca dobre praktyki konkursów pomnikowych 39

PREAMBUŁA

Konkurs na pomnik jest najlepszym sposobem wyłaniania dzieł o wysokich wartościach artystycznych i społecznych. Pojęcie pomnika dotyczy szczególnie funkcji jaką pełni obiekt przestrzenny, nie zawsze jest to zamierzone dzieło sztuki, pomnikiem może być drzewo, kamień, budynek lub jego ruina. Lokalizacja trwałego pomnika jest częścią skomplikowanego procesu historycznej i społecznej idealizacji wydarzeń lub osób, kształtowania tożsamości lokalnej, budowania pamięci zbiorowej, edukacji historycznej etc. Oznacza to, że na pomysłodawcach, organizatorach, ekspertach i uczestnikach konkursów spoczywa wysoka odpowiedzialność dotycząca poszanowania tych wartości. Dlatego tematyka pomników powinna być przedmiotem otwartej dyskusji. Wybór artystycznej formy pomnika powinien być wynikiem uczciwego i przejrzystego postępowania konkursowego, zaś jego realizacja efektem legalnego i profesjonalnego procesu. Przestrzeń publiczna jest wartością wspólną, gdzie na pełnoprawnych warunkach mogą być reprezentowane wszelkie idee, które nie podlegają wykluczeniu ze względu na obowiązujące prawo. Konkurs powinien zapewniać autonomię twórczą uczestnikom, powinien być formą dialogu pomiędzy organizatorem reprezentującym potrzeby społeczne a twórcami, których zaprasza się do autorskiego opracowania projektów na równych i jasnych zasadach, zapewniając im anonimowość. Prawa i obowiązki stron postępowania konkursowego powinny być uczciwie i sprawiedliwie rozdzielone. Ważne jest zwłaszcza poszanowanie praw autorskich twórców. Pomniki to dzieła złożone artystycznie, zaawansowane technicznie, wymagające od twórców wyjątkowych umiejętności i wiedzy. W planowaniu i organizacji konkursu, a zwłaszcza w ocenie projektów konkursowych, konieczny jest znaczący udział bezstronnych specjalistów, w tym artystów rzeźbiarzy o uznanej pozycji zawodowej.

ROLA KODEKSU

1. Cele Kodeksu

W trosce o wysoką jakość przestrzeni publicznej, w tym tej zajmowanej przez pomniki, praktycy i teoretycy badający sztukę pomnikową prezentują „Kodeks dobrych praktyk konkursów pomnikowych” wraz ze wstępem i uwagami.

Celem Kodeksu jest merytoryczne wskazanie zasad prawidłowego postępowania podczas procesu inicjowania, jak i realizacji pomnika, także przedstawienie organizatorom procedur konkursowych oraz ich właściwe wypełnianie. Ponadto, celem jest zapewnienie bezstronności, przejrzystości i uczciwości procedur wyłaniających pomniki i rzeźby plenerowe, dostępności uczestnictwa w konkursach, zapewnienie wysokiej jakości efektów oraz kulturowej jakości przestrzeni publicznej. Niniejszy dokument określa podstawowe praktyki, uwzględniając prawa i obowiązki każdej ze stron postępowania, przedstawia zagadnienia według zalecanej kolejności postępowania.

Celem Kodeksu jest wskazanie adresatom zasadności i realności niektórych zawartych w nim zapisów, uważanych dotychczas za wygórowane, np. zasad poszanowania praw autorskich uczestników konkursu.

Stosowanie zapisów Kodeksu, pomimo przysporzenia organizatorom dodatkowych względem prawa obowiązków, podniesie rangę konkursów i przyczyni się do szerokiego zainteresowania udziałem w nich renomowanych artystów.

2. Adresaci Kodeksu

Adresatami „Kodeksu dobrych praktyk konkursów pomnikowych” są prezydenci, burmistrzowie, wójtowie, urzędnicy samorządowi, przedstawiciele fundacji i stowarzyszeń, którzy w ramach swojej pracy i realizacji misji społecznej spotykają się z koniecznością budowy pomnika. Osoby te, oprócz stosowania w praktyce zapisów obowiązującego prawa, mogą poszerzyć za pomocą niniejszego Kodeksu swoją wiedzę o specyficzne zagadnienia dotyczące sztuki pomnikowej. Samo stosowanie prawa bez poszanowania dobrych praktyk może paradoksalnie prowadzić do realizacji legalnej inwestycji – pomnika o niskich wartościach społecznych i artystycznych.

Kolejnymi adresatami Kodeksu są artyści rzeźbiarze, którzy powinni zapoznać się z kwestiami formalnymi wymaganymi w konkursach, co zaowocuje lepszym zrozumieniem stron w postępowaniach konkursowych.

3. Słownik pojęć użytych w Kodeksie:

1. Pomnik – dzieło rzeźbiarskie lub rzeźbiarsko-architektoniczne, w szczególności monument, posąg, kamień pamiątkowy, tablica, obelisk itp., wzniesione dla upamiętnienia osoby lub zdarzenia. Pomnik jest utworem, w rozumieniu art. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych, w przypadku, gdy jest przejawem działalności twórczej o indywidualnym charakterze.

2. Formy / rodzaje pomników – w szczególności monumenty, rzeźby, instalacje artystyczne, obiekty rzeźbiarskie, obiekty architektury, land artu i inne.

3. Ustawa – ustawa z dnia 11 września 2019 roku prawo zamówień publicznych.

4. Konkurs – konkurs w rozumieniu Ustawy, to przyrzeczenie publiczne, w którym zamawiający, przez publiczne ogłoszenie, przyrzeka nagrodę za wykonanie i przeniesienie prawa do pracy konkursowej wybranej przez sąd konkursowy.

5. Regulamin konkursu – zbiór zasad, których zaakceptowanie i spełnienie jest warunkiem uczestnictwa w konkursie. Jest to podstawowy dokument określony przez zamawiającego wyznaczający formę konkursu, zakres rzeczowy, procedurę, kryteria oceny prac etc., jest wiążący dla zamawiającego, uczestników i sądu konkursowego.

6. Wartość konkursu – jest określana w zależności od wybranego przez zamawiającego rodzaju nagrody. Może to być wartość przewidzianych nagród oraz wartość zwrotu kosztów przewidzianych dla uczestników konkursu. Jeżeli nagrodą jest zaproszenie do udziału w postępowaniu o udzielenie zamówienia, wartością konkursu będzie wartość tego zamówienia, wartość nagród dodatkowych, jeśli zamawiający przewidział takie nagrody oraz wartość zwrotu kosztów przewidzianych dla uczestników konkursu.

7. Procedura konkursowa – forma przeprowadzania postępowania konkursowego wynikająca z regulaminu konkursu.

8. Harmonogram konkursu – rozplanowanie przebiegu czynności konkursowych w czasie. Harmonogram wskazuje kolejność czynności, ich czas trwania może też zawierać wymagane (lub wyliczone) terminy (data, godzina) początku i końca czynności.

9. Wniosek o budowę pomnika – formalna prośba o zgodę na budowę pomnika w danej lokalizacji, składana do właściwego organu uprawnionego do rozporządzenia w tym zakresie nieruchomością.

10. Zespół przygotowawczy / komisja konkursowa – zespół osób reprezentujących przyszłego organizatora konkursu, który zdiagnozuje realną potrzebę i pożądaną formę upamiętnienia oraz przewidzi realne koszty związane z postępowaniem konkursowym i realizacją pomnika.

11. Organizator konkursu / zamawiający – osoba fizyczna, osoba prawna albo jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, a także jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych, która w celu budowy pomnika przygotowuje i przeprowadza postępowanie konkursowe.

12. Kierownik zamawiającego – osoba lub organ, który zgodnie z obowiązującymi przepisami, statutem lub umową podejmuje w imieniu organizatora wszelkie decyzje formalne.

13. Pełnomocnik ds. konkursu – osoba wyznaczona przez zamawiającego / kierownika zamawiającego, która zapewnia m.in. właściwe warunki organizacyjne konkursu.

14. Uczestnik konkursu – osoba fizyczna, prawna, jak i jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, biorąca udział w konkursie poprzez wykonanie czynności określonych w regulaminie.

15. Praca konkursowa – projekt uczestnika spełniający kryteria wskazane w regulaminie, który podlega ocenie przez sąd konkursowy.

16. Sąd konkursowy – zespół osób powoływanych przez zamawiającego do rozstrzygnięcia konkursu poprzez wybranie najlepszej pracy / prac. Organizację, skład i tryb pracy sądu określa zamawiający.

17. Rozstrzygnięcie konkursu – wyłonienie zwycięzcy przez sąd konkursowy w drodze oceny prac konkursowych.

18. Wystawa pokonkursowa – ogólnodostępna publiczna ekspozycja prac konkursowych.

Rozdział I

ROLA KONKURSU**1. Walory konkursu na pomnik**

Konkurs jest przyrzeczeniem publicznym, w którym przez publiczne ogłoszenie zamawiający przyrzeka nagrodę za wykonanie i przeniesienie prawa do wybranej przez sąd konkursowy pracy konkursowej. Konkurs nie jest trybem udzielenia zamówienia, konkurs może natomiast poprzedzać procedurę udzielenia zamówienia publicznego w sytuacji, gdy nagrodą w konkursie jest zaproszenie do udziału w procedurze negocjacji bez ogłoszenia lub zamówienia z wolnej ręki. Konkurs, tak jak zamówienie publiczne, pozwala na zaspokojenie określonego zapotrzebowania zamawiającego. Zasadnicza różnica między zamówieniami publicznymi a konkursem sprowadza się do tego, iż w toku procedury zamówieniowej dokonuje się badania i oceny ofert (lub negocjuje się określone warunki umowy, np. w przypadku zamówienia z wolnej ręki), w konkursie natomiast dokonuje się oceny prac konkursowych – prac będących już wytworem działalności twórczej uczestników konkursu. W postępowaniu o zamówienie wyboru dokonuje komisja przetargowa, natomiast w przypadku konkursu oceny dokonuje sąd konkursowy.

Powyższe wymagania Ustawy, ze względu na wyjątkowy charakter postępowania w konkursach na pomniki, powinny zostać uzupełnione o zestaw dobrych praktyk prezentowanych w tym Kodeksie. Ustawa nie wymienia rzeźb i pomników, ale zawarte tam zapisy są do nich stosowane. Planowanie i realizowanie pomników są złożoną działalnością kulturotwórczą mającą na celu zapewnienie wysokiej jakości społecznej i artystycznej wyłonionych dzieł, dlatego ważne jest by odbywało się w atmosferze dialogu. Procedura konkursowa powinna być dla twórców jasnym przekazem, iż oczekuje się wysokiego poziomu artystycznego, nowatorstwa, zaangażowania, rzetelności, fachowości i uczciwości zawodowej. Projekty konkursowe winny zawierać czytelne zagadnienia związane z przemyśleniami i rozwiązaniami dotyczącymi konkretnej przestrzeni, miejsca, skali, aspektu historycznego, architektonicznego, urbanistycznego itp. Konkurs na pomnik jest doskonałą możliwością publicznej prezentacji i promocji idei i treści przyszłego pomnika.

Każde postępowanie konkursowe pomimo licznych podobieństw jest inne. Należy zwrócić szczególną uwagę na specyfikę tematu, miejsca i czasu. Dobrze przygotowane postępowanie konkursowe, które będzie spełniać pewne cechy dialogu pomiędzy zamawiającym a potencjalnym twórcą, doprowadzi do pożądanego efektu w postaci wartościowego artystycznie pomnika.

W przestrzeni publicznej możliwe jest inne niż konkursowe wyłanianie propozycji artystycznych (nie powinno to dotyczyć pomników ani upamiętnień). Jeśli to możliwe, zaleca się stosowanie procedur umożliwiających otwartą konkurencję twórców. Poza konkursami można zamawiać dzieła konkretnych twórców, dzieła czasowe, projekty przeznaczone do konkretnego miejsca (site-specific), będące odpowiedzią na zapotrzebowanie społeczności lokalnej, dzieła o walorach dekoracyjnych, parkowe itp., zwane szeroko sztuką w przestrzeni publicznej. Przy wyborze należy kierować się opiniami ekspertów i społeczności lokalnej, by w ten sposób wyłonić dzieła o wysokiej wartości artystycznej i społecznej.

2. Zasady konkursu

- 1) Konkurs powinien być sprawiedliwy, uczciwy i rzetelny, przeprowadzony z poszanowaniem wzajemnych interesów uczestników.
- 2) Inicjatywa budowy pomnika powinna spełniać warunki wyjątkowego uhonorowania, być starannie przemyślana i jednocześnie poddana pod osąd i debatę społeczną.
- 3) Postępowanie konkursowe powinno być maksymalnie przejrzyste.
- 4) Opis przedmiotu konkursu powinien być opracowany przez zespół fachowców – historyków, działaczy lokalnych, historyków sztuki, specjalistów z dziedzin odnoszących się do tematu pomnika.
- 5) Całkowity koszt konkursu powinien być realnie i należycie zaplanowany oraz skorelowany z kosztem przeznaczonym na realizację pomnikową.
- 6) Organizator powinien zabezpieczyć budżet i zaplanować w nim stosowne pozycje, zapewniające m.in. nagrody w konkursie, honoraria dla sędziów i sekretarza, koszt przeprowadzenia konkursu czy ewentualny zwrot kosztów dla uczestników.
- 7) W regulaminie konkursu lub w załączniku powinny być sprecyzowane główne postanowienia przyszłej umowy ze zwycięzca konkursu.
- 8) W konkursie powinny być przewidziane nagrody pieniężne o realnej wartości majątkowej, adekwatnej do założeń konkursu, jego rangi i możliwości zamawiającego oraz minimum częściowy zwrot kosztów przygotowania prac konkursowych dla uczestników konkursu, którzy zajęli pierwsze trzy miejsca.
- 9) Powinien być zapewniony realny czas na wszystkie wymagane formalne i nieformalne etapy postępowania, ze szczególnym uwzględnieniem odpowiednio długiego czasu na zgłoszenie się do konkursu oraz na przygotowanie projektów konkursowych.
- 10) Niezbędne jest zachowanie anonimowości uczestnictwa przed rozstrzygnięciem konkursu.
- 11) W składzie sądu konkursowego powinni brać udziału niezależni od zamawiającego sędziowie o specjalności adekwatnej do tematyki i celu konkursu.
- 12) Niezbędne jest poszanowanie praw autorskich uczestników konkursu.
- 13) Ogłoszenie o konkursie powinno być opublikowane w możliwie największej ilości mediów.
- 14) W momencie ogłoszenia konkursu realizacyjnego zamawiający powinien być posiadaczem gruntu, na którym planowana jest lokalizacja pomnika lub dysponować upoważnieniem właściciela do usytuowania pomnika na jego działce.
- 15) Wzniesienie pomnika powinno być poprzedzone zgodą właściwego organu uprawnionego do rozporządzenia w tym zakresie nieruchomością.
- 16) Załączniki i materiały konkursowe powinny ilustrować oczekiwania organizatora konkursu, jednak nie ingerować w wizję artysty.
- 17) W konkursie realizacyjnym zamawiający powinien zobowiązać się do udzielenia zamówienia na realizację przedmiotu konkursu.
- 18) W konkursie studialnym (lub pierwszym etapie konkursu dwuetapowego) powinno być wyraźne określenie przez zamawiającego sposobu wykorzystania rezultatów konkursu.
- 19) W celu zapewnienia jawności postępowania konkursowego powinna być zorganizowana wystawa pokonkursowa.
- 20) Projekt pomnika powinien być bezwzględnie realizowany przez autora. Specyfika projektu na pomnik wymaga jego autorskiego – rzeźbiarskiego opracowania.

3. Wady innych sposobów wyłaniania realizacji pomnikowych

Niektóre z organów samorządów terytorialnych dopuszczają lokowanie pomników z pominięciem procedury konkursowej. Regulują je uchwały lokalne, które nie wynikają bezpośrednio z nadrzędnego prawa. Celem Kodeksu jest propagowanie idei konkursów na pomniki jako jedynej formuły dającej gwarancję bezstronności, uczciwości i pozwalającej wyłonić dzieła o wyjątkowych wartościach społecznych i artystycznych.

Postępowanie konkursowe nie może być zastępowane innymi formami uzyskania dzieła, np. przetargiem, konkursem ofert lub pseudokonkursem, w którym np. nie gwarantuje się uczestnikom nagród. Są to szczególnie groźne praktyki wyłaniania projektów pomników, w których głównym i często jedynym kryterium jest cena. W postępowaniach takich nie są spełnione zapisy niniejszego Kodeksu, w tym o zachowaniu anonimowości, bezstronności wyboru, co w efekcie nie zapewnia wysokiego poziomu rozstrzygnięć.

Rozdział II

Czynności przygotowawcze przed organizacją konkursu**1. Inicjatywa – potrzeba upamiętnienia**

Inicjatywa budowy pomnika powinna spełniać warunki wyjątkowego uhonorowania, być starannie przemyślana i jednocześnie poddana pod osąd i debatę społeczną. Proces ten wymaga czasu, aby szczytne idee dojrzały i mogły później przerodzić się w zmaterializowaną wartość pomnika. Ten czas jest ważnym elementem weryfikacji podjętej inicjatywy i celowości przedsięwzięcia. Pomysłodawca powinien reprezentować szerszą społeczność lub grupę.

Zalecane jest podjęcie czynności zmierzających do budowy pomnika niezależnie od ewentualnej daty jego odsłonięcia i innych planowanych uroczystości. Nawet najważniejsza wartość czy idea może być skompromitowana źle przygotowanym procesem wyłaniania projektu i realizacji pomnika.

2. Społeczny komitet budowy pomnika

Społeczne grupy będące inicjatorami budowy pomnika nie powinny mieć wyłącznego wpływu na jego ostateczną formę. Jedyną metodą wyłaniania formy pomnika może być konkurs, w którym zostaną przedstawione oryginalne koncepcje uczestników. Społeczni inicjatorzy budowy pomnika mogą brać udział w gromadzeniu materiałów konkursowych i uczestniczyć w sędziu konkursowym z zachowaniem proporcji liczby członków sądu zalecanej w Kodeksie (patrz: Rozdział V, pkt 3. Skład sądu konkursowego).

3. Zespół przygotowawczy / komisja konkursowa

1) Powołanie zespołu przygotowawczego

Postępowanie konkursowe powinno być maksymalnie przejrzyste. Organizator może zlecić przygotowanie i przeprowadzenie postępowania konkursowego innym podmiotom. Samo przygotowanie procedury konkursowej wymaga zespołu ekspertów.

Zaleca się powołanie zespołu przygotowawczego (lub stałej komisji konkursowej) reprezentującego przyszłego organizatora konkursu, który zdiagnozuje realną potrzebę i pożądaną formę upamiętnienia oraz przewidzi realne koszty związane z postępowaniem i realizacją. Zaleca się, by w zespole uczestniczyli eksperci, m.in. artysta rzeźbiarz, architekt, historyk czy historyk sztuki.

Do członków zespołu przygotowawczego stosuje się przepisy Ustawy.

2) Wyniki pracy zespołu przygotowawczego

Zespół zagwarantuje wybór odpowiednich form postępowania dla osiągnięcia założonych celów. Wyłoni lokalizację pomnika, opracuje założenia dotyczące formy pomnika (w możliwie otwarty sposób, np. przez określenie maksymalnej wysokości, gabarytów itp.), zaproponuje wybór adekwatnej do zakładanych celów procedury konkursowej, zaproponuje kosztorys oraz wstępny harmonogram konkursu i ewentualnej realizacji. Przygotuje załączniki do konkursu zawierające m.in. idee założenia, by w sposób czytelny przekazać oczekiwania organizatora. W szczególnych przypadkach może zorganizować konferencję dotyczącą idei pomnika, która pomoże w podjęciu decyzji w sprawie lokalizacji, skali przedsięwzięcia itp.

Kontynuację misji zespołu powinien zapewnić pełnomocnik organizatora ds. konkursu (patrz: Rozdział IV, pkt 3. Pełnomocnik ds. konkursu).

4. Cel ogólny konkursu

Jednym z podstawowych zadań organizatora konkursu na pomnik jest określenie celu ogłoszonego postępowania. Tym celem jest wyłonienie najlepszego projektu pomnika, nagrodzenie autorów wyróżniających się projektów, skierowanie projektu do realizacji (w konkursach realizacyjnych). Ponadto, jego efektem może być propagowanie osoby, wydarzenia lub idei związanej z tematem postępowania poprzez publikowanie informacji o konkursie w mediach, informowanie opinii publicznej o jego wynikach, a także organizacja ogólnodostępnej wystawy. Innymi efektami osiąganymi za pomocą konkursu na pomnik jest animowanie wydarzenia artystycznego.

5. Propozycja formy pomnika

Propozycja formy pomnika, która w regulaminie znajdzie się pod hasłem „Szczegółowy opis przedmiotu konkursu” (patrz: Rozdział VI, pkt. 6. Załącznik: Szczegółowy opis przedmiotu konkursu), opracowana musi być przez zespół fachowców – historyków, działaczy lokalnych, historyków sztuki, specjalistów z dziedzin odnoszących się do tematu pomnika. Propozycja nie może sugerować bezpośrednio formy pomnika. Idea pomnika powinna odnosić się do epoki upamiętnianej osoby / wydarzenia, uwzględniać obecne otoczenie pomnika, zawierać zdjęcia dotyczące idei pomnika oraz zalecaną bibliografię. Idea formy pomnika powinna być skorelowana z formułą konkursu, np. konkurs rzeźbiarski, rzeźbiarsko-architektoniczny itp.

6. Lokalizacja pomnika

Miejsce usytuowania pomnika jest kluczowym kontekstem formalnym w pracy rzeźbiarza i architekta. Dobre, dające możliwości ciekawego wyeksponowanie dzieła miejsce, staje się jedną z głównych zalet plastycznych założenia pomnikowego. Zespół przygotowawczy powinien wytypować miejsce, zadbać o jego pełną dokumentację, w tym o zalecenia urbanistów oraz o ewentualne zalecenia konserwatora, a także przeanalizować możliwość potencjalnych zmian w infrastrukturze i zaprezentować je w dokumentacji konkursowej. Potencjalna zmiana miejsca usytuowania pomnika po rozstrzygnięciu konkursu wymaga zgody autora.

7. Planowanie kosztorysu postępowania konkursowego

Koszt realizacji konkursu to m.in. koszt uzyskania załączników, koszt uzyskania ewentualnych pozwoleń, koszty korespondencji, potencjalne honorarium wypłacone pełnomocnikowi ds. konkursu, możliwe koszty ekspertyz, w tym prawnej, honoraria dla członków sądu konkursowego, koszt ogłoszenia konkursu w mediach, koszt organizacji wystawy pokonkursowej. Należyte zaplanowanie tych kosztów zapewni sprawną organizację konkursu. Należy zwrócić uwagę na uniezależnienie procedury konkursowej od rozliczeń wynikających z roku budżetowego w jednostkach budżetowych.

8. Planowanie kosztorysu realizacji pomnikowej

Konkurs na pomnik jest sposobem wyboru projektu do realizacji. Realne zaplanowanie kosztów na przyszłą realizację jest wymogiem dobrego przygotowania konkursu. Bezwzględnie należy skorelować planowany całkowity koszt przeznaczony na realizację z zadaniem konkursowym (patrz: Rozdział IV, pkt. 5. Określenie wartości konkursu). W tym celu należy bezwzględnie skonsultować się z przygotowanymi profesjonalnie rzeźbiarzami, ewentualnie z odlewniami, zakładami kamieniarskimi, pracownikami architektonicznymi itp.

9. Harmonogram postępowania konkursowego

Określenie realnego czasu na wszystkie wymagane formalne i nieformalne etapy postępowania, zapewnienie właściwego czasu na każdy etap konkursu ze szczególnym uwzględnieniem odpowiednio długiego czasu na zgłoszenie się do konkursu oraz na przygotowanie projektów konkursowych – to podstawowe warunki gwarancji wysokiej jakości efektów konkursu. Czas na zgłoszenie wniosków o dopuszczenie do udziału nie powinien być krótszy niż 2 miesiące. Czas na realizację projektu konkursowego nie krótszy niż 3 miesiące. (patrz: Rozdział VI, pkt. 8. Harmonogram konkursu).

10. Propozycja składu sądu konkursowego

Zespół przygotowawczy powinien znaleźć odpowiednie osoby do składu sądu konkursowego, które zagwarantują profesjonalny przebieg prac i merytoryczny ich wynik. Należy zwrócić uwagę by w składzie sądu konkursowego znalazły się osoby, które we własnej praktyce artystycznej spotkały się z zagadnieniami analogicznymi do przedmiotu konkursu. Ważne, by te osoby cieszyły się autorytetem w środowisku artystycznym. Odpowiedni skład sądu będzie jedną z gwarancji powodzenia konkursu i realizacji pomnikowej (patrz: Rozdział V, pkt. 3. Skład sądu konkursowego). Do składu sądu konkursowego stosuje się przepisy Ustawy.

Rozdział III

RODZAJE KONKURSÓW

W zależności od realnych warunków (w tym finansowych), korelując je z potrzebami, należy rozważyć wybór rodzaju konkursu. Zalecane jest uzasadnienie wyboru formy konkursu przez organizatora, co pozwoli na zakomunikowanie jego intencji. Możliwe i zalecane jest stosowanie mieszanych formuł, jak np. w konkursie dwuetapowym, w którym pierwszy etap jest koncepcyjny a drugi realizacyjny. Na wybór formuły ma wpływ wiele czynników zależnych i niezależnych od organizatora. Istotne jest, aby na tym etapie wybrać optymalną formułę konkursu dla zrealizowania zadania rzeźbiarskiego, rzeźbiarsko architektonicznego czy architektonicznego.

1. Podział konkursu ze względu na wartość

- A) wartość równa lub przekraczająca kwotę 130.000,00 złotych – stosuje się Ustawę;
- B) wartość poniżej kwoty 130.000,00 złotych – nie stosuje się Ustawy.

2. Podział ze względu na sposób wyłaniania zwycięskiego projektu

- A) Konkurs jednoetapowy, gdzie przewidziane jest złożenie prac konkursowych i tylko jedne obrady sądu konkursowego rozstrzygające konkurs.
- B) Konkurs dwuetapowy, gdzie organizator przewiduje wyłonienie w pierwszym etapie kilku prac konkursowych, które kieruje do etapu drugiego. W etapie drugim powinno nastąpić uszczegółowienie projektu z uwzględnieniem uwag zgłoszonych do projektów przez organizatorów i sąd konkursowy. Zalecany jest zryczałtowany zwrot kosztów wykonania prac konkursowych uczestnikom drugiego etapu, niezależnie od wypłacenia nagród.

3. Podział ze względu na formę realizacji pomnika (przedmiot konkursu)

- A) Konkurs rzeźbiarski – bez zakładanej realizacji otoczenia, gdzie przewidziane jest nawiązanie rzeźbą lub inną formą przestrzenną do zastanego, w pełni ukształtowanego miejsca. Uczestnikiem konkursu może być samodzielnie artysta rzeźbiarz.
- B) Konkurs rzeźbiarsko-architektoniczny – konkurs interdyscyplinarny, w którym przewidziana jest realizacja rzeźby-formy wraz z otoczeniem. Uczestnikiem konkursu może być samodzielnie artysta rzeźbiarz. Zalecane jest jednak stworzenie zespołu, którego liderem może być rzeźbiarz, a jednym z uczestników architekt.
- C) Konkurs architektoniczny – w którym przewidziana jest inna niż użytkowa realizacja architektoniczna, dzięki której będzie osiągnięty efekt kulturowy w postaci upamiętnienia itp. Uczestnikiem konkursu może być zespół, którego liderem może być artysta rzeźbiarz, obowiązkowo jednym z uczestników powinien być architekt.

4. Podział ze względu na formę postępowania

- a. Konkurs ograniczony – procedura, w której w odpowiedzi na ogłoszenie o konkursie, uczestnicy konkursu składają wnioski o dopuszczenie do udziału w konkursie, a prace konkursowe mogą składać wyłącznie uczestnicy zaproszeni do składania prac konkursowych. W tym przypadku zamawiający dokonuje weryfikacji podmiotowej uczestników w zakresie ustalonych wcześniej obiektywnych wymagań, a do etapu składania prac konkursowych dopuszczeni są jedynie ci uczestnicy, którzy tę weryfikację przeszli pomyślnie.
- b. Konkurs nieograniczony – procedura przeprowadzenia konkursu, w której w odpowiedzi na publiczne ogłoszenie o konkursie prace konkursowe mogą składać wszyscy zainteresowani uczestnicy konkursu, która to procedura konkursowa nie przewiduje poprzedzenia oceny składanych przez nich prac weryfikacją formalną uczestników.

5. Podział ze względu na cel konkursu

- c. Konkurs realizacyjny – po rozstrzygnięciu, jedną z nagród jest zaproszenie do negocjacji z wolnej ręki i realizacja pomnika.
- d. Konkurs koncepcyjny – w wyjątkowych przypadkach, np. gdy idea czy lokalizacja konkursu budzi kontrowersje itp., można rozważyć organizację konkursu, którego efektem będzie głos w publicznej dyskusji na temat pomnika.

6. Podział ze względu na miejsce zamieszkania uczestników

Do kategorii konkursów zamkniętych należą także te ograniczające udział uczestników pochodzących z konkretnego rejonu geograficznego, np. regionalne. Nie należy to do dobrych praktyk, ponieważ nie zapewnia równego udziału twórców.

7. Rodzaje mieszane konkursów

Konkurs dwuetapowy może być połączeniem różnych rodzajów konkursu. Po pierwszym etapie – otwartym i koncepcyjnym, może nastąpić etap drugi – zamknięty i realizacyjny.

Daje to możliwość uczestniczenia twórcom, także tym, którzy nie posiadają dużego doświadczenia w zakresie realizacji pomnikowych (mogą zdobywać tu cenne doświadczenia w tej dziedzinie). Forma ta umożliwia wyłonienie najbardziej trafnych, oryginalnych i artystycznie dojrzałych koncepcji bez stawiania dodatkowych pozaartystycznych wymogów, kwalifikując je do udziału w następnym realizacyjnym etapie. Ponadto forma ta, ze względu na rozciągłość w czasie, daje możliwości konfrontacji z opinią publiczną, umożliwia zniwelowanie ewentualnych błędów w procedurze. Organizacja konkursów dwuetapowych jest zasadna w szczególności, gdy konteksty przestrzenne i kulturowe, pozostawiają znaczną swobodę twórczą.

Rozdział IV

FORMALNE CZYNNOŚCI PRZYGOTOWAWCZE DO KONKURSU

Formalne czynności przygotowawcze mogą się różnić w szczegółach w zależności od lokalnych uchwał i sposobu postępowania w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego.

1. Organizator konkursu

Organizatorem konkursów na pomniki powinny być przede wszystkim jednostki samorządu terytorialnego jako najlepiej przygotowane do pełnienia tej roli. W niektórych przypadkach jednostki te mogą zlecić pełnienie roli organizatora instytucjom kultury, stowarzyszeniom twórców lub innym zespołom eksperckim. Inne podmioty organizujące konkursy powinny działać w porozumieniu z jednostkami samorządu terytorialnego.

2. Kierownik zamawiającego

Organizator konkursu wyznacza kierownika zamawiającego, który podejmuje w imieniu organizatora wszelkie decyzje formalne. Odpowiedzialny jest on m.in. za:

- 1) przygotowanie i przeprowadzenie postępowania konkursowego;
- 2) powołanie i odwołanie sądu konkursowego oraz określenie organizacji, składu i trybu pracy sądu konkursowego;
- 3) określenie regulaminu sądu konkursowego;
- 4) zamawiający może powierzyć przygotowanie lub przeprowadzenie postępowania konkursowego własnej jednostce organizacyjnej lub osobie trzeciej.

3. Pełnomocnik ds. konkursu

Zamawiający, po podjęciu odpowiedzialnej decyzji o lokalizacji pomnika i organizacji konkursu (w ramach działań zespołu przygotowawczego) może wyznaczyć pełnomocnika ds. konkursu, tj. osobę, która zapewni właściwe warunki organizacyjne konkursu. Będzie też dysponować wszelkimi informacjami zarówno na temat procedury konkursowej, jak również oczekiwań i możliwości zamawiającego dotyczących realizacji pomnika.

Do zadań pełnomocnika ds. konkursu należy w szczególności:

- a) organizacja wszelkich przygotowań do przeprowadzenia konkursu;
- b) organizacja formalności związanych z zapewnieniem pokrycia kosztów organizacji konkursu i realizacji pomnika;
- c) organizacja formalności związanych z zapewnieniem lokalizacji pomnika wraz z pozwoleniami;
- d) dostarczanie wszelkiej dostępnej dokumentacji technicznej potrzebnej lub pomocnej przy ogłoszeniu konkursu i realizacji pomnika;
- e) przedstawienie propozycji składu sądu konkursowego;
- f) przedstawienie lub przygotowanie projektu regulaminu konkursu (ostatecznie zatwierdzanego przez kierownika zamawiającego i przewodniczącego sądu konkursowego);
- g) zapewnienie skutecznego ogłoszenia konkursu;

- h) udzielanie pomocy rzeźbiarzom wyrażającym zainteresowanie udziałem w konkursie w zakresie wyjaśnienia postanowień regulaminu konkursu i spełniania wymogów formalnych (odpowiadanie na pytania twórców po zasięgnięciu opinii przewodniczącego sądu konkursowego);
- i) dobór skutecznych środków w celu zapewnienia anonimowości prac konkursowych do czasu wyłonienia zwycięzcy;
- j) organizacja wystawy konkursowej i zapewnienie ogłoszenia o wynikach konkursu.

Po powołaniu sądu konkursowego pełnomocnik ds. konkursu powinien pełnić funkcję sekretarza konkursu (patrz: Rozdział V, pkt. 6. Rola sekretarza konkursu).

4. Własność gruntu

W momencie ogłoszenia konkursu realizacyjnego zamawiający musi być posiadaczem gruntu, na którym planowana jest lokalizacja pomnika lub dysponować upoważnieniem właściciela do usytuowania pomnika na jego działce.

5. Określenie wartości konkursu

Wartość konkursu regulują przepisy ustawy z dnia 11 września 2019 roku praw zamówień publicznych.

Wartością konkursu jest:

- wartość nagrody – jeżeli nagrodą w konkursie jest wyłącznie nagroda pieniężna lub rzeczowa;
- wartość zamówienia publicznego oraz innych nagród (pieniężnych lub rzeczowych) – jeżeli nagrodą w konkursie jest zaproszenie do udziału w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego (zaproszenie do negocjacji w trybie negocjacji bez ogłoszenia co najmniej dwóch autorów wybranych prac konkursowych lub zaproszenie do negocjacji w trybie zamówienia z wolnej ręki autora wybranej pracy konkursowej), a zamawiający przewidział nagrody dodatkowe.

Ustalenie wartości konkursu jest istotne ze względu na przepisy Ustawy, których nie stosuje się do konkursów, których wartość nie przekracza kwoty 130 000 zł. Ustalenie przedmiotowej wartości jest też istotne w celu określenia miejsca publikacji ogłoszenia o konkursie, długości terminu do składania wniosków o dopuszczenie do udziału w konkursie, miejsca publikacji ogłoszenia o ustaleniu wyników konkursu oraz możliwości wniesienia ewentualnego odwołania. Planowany koszt konkursu musi być skonsultowany z profesjonalistami celem uzgodnienia realności poczynionych przez organizatora założeń. Ustalenie i podanie całkowitego kosztu zamówienia, którego dotyczy konkurs jest kluczową informacją pomagającą w projektowaniu dzieła.

Odstąpienie od ustalenia wartości zamówienia może narazić zamawiającego na nieuzasadnione zawyżanie kosztu realizacji podczas negocjacji z laureatem konkursu (patrz: Rozdział VI, pkt 7. Wysokość całości kosztów, jakie zamawiający przeznacza na realizację pomnika).

6. Wniosek o budowę pomnika

Wzniesienie pomnika powinno być poprzedzone zgodą właściwego organu uprawnionego do rozporządzenia w tym zakresie nieruchomością, w przypadku jednostek samorządu terytorialnego powinien to być organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego. Wznoszenie pomników podlega m.in. rygorom przepisów ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane oraz ewentualnie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

7. Składanie wniosków o budowę pomnika

Podmiotami uprawnionymi do składania wniosków są:

- A) wójt, burmistrz, prezydent miasta odpowiednio w zależności od ich właściwości;
- B) osoby prawne, stowarzyszenia, instytucje mające swoje siedziby na danym obszarze, radni.

Wnioski składa się do przewodniczącego organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego. W przypadku, gdy wniosek jest niekompletny lub posiada braki formalne przewodniczący organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego wzywa do jego uzupełnienia. Wnioskodawca ma 30 dni (zgodnie z ustawą z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego) na uzupełnienie wniosku, pod rygorem pozostawienia wniosku bez rozpatrzenia. Kompletne wnioski są rozpatrywane przez komisję konkursową.

8. Przykładowa zawartość wniosku o budowę pomnika

Wniosek powinien zawierać co najmniej:

- 1) dane wnioskodawcy;
- 2) uzasadnienie wniosku wraz z charakterystyką osoby (osób) lub informacją o wydarzeniu historycznym, które ma upamiętniać pomnik;
- 3) plan sytuacyjny z propozycją umiejscowienia pomnika, zgodny z zapisami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wraz z udokumentowanym prawem do terenu, na którym ma stanąć pomnik;
- 4) planowany koszt wraz ze wskazaniem źródeł finansowania;
- 5) opinię miejscowego organu ochrony zabytków o ile teren, na którym ma być postawiony pomnik podlega ochronie konserwatorskiej;
- 6) propozycję formy pomnika (rzeźba figuralna, grupa rzeźbiarska, obelisk, inne) z uwzględnieniem umieszczonych na pomniku lub w jego sąsiedztwie inskrypcji, symboli i grafik (patrz: Rozdział II, pkt 5. Propozycja formy pomnika);
- 7) szkicowe perspektywy / wizualizacje obrazujące umiejscowienie pomnika w przestrzeni (osie widokowe, najbliższe sąsiedztwo);
- 8) w przypadku pomnika upamiętniającego postać lub wydarzenie z okresu II wojny światowej lub z okresu powojennego (okres komunizmu) – stanowisko Instytutu Pamięci Narodowej.

9. Uchwała wyrażająca zgodę na wzniesienie pomnika

Organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego podejmuje uchwałę wyrażającą zgodę na wzniesienie pomnika, powierza jej wykonanie odpowiednio organowi wykonawczemu jednostki samorządu terytorialnego.

Organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego w uzgodnieniu z wnioskodawcą po uwzględnieniu warunków finansowych, ogłasza konkurs na projekt pomnika, ustala sąd konkursowy, w skład którego powinni wejść przedstawiciele: wnioskodawcy, przedstawiciel miejscowego urzędu (wydziału architektury, inne), urzędu konserwatora, co najmniej 3 przedstawiciele środowisk artystycznych, w tym przede wszystkim rzeźbiarze oraz architekci.

10. Pozwolenie na budowę

Art. 3 pkt 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 prawo budowlane wskazuje, że pod pojęciem „budowli” należy rozumieć każdy obiekt niebędący budynkiem lub obiektem małej architektury, w tym pomniki. Przepisy nie przewidują definicji pomnika. Jednak jak stwierdzają sądy, należy przez to rozumieć dzieło rzeźbiarskie lub rzeźbiarsko-architektoniczne wzniesione dla upamiętnienia danej osoby lub zdarzenia historycznego, którego forma może być różna, w tym może to być obelisk lub głaz naturalny. Z mocy art. 28 ust. 1 powyższej ustawy, roboty budowlane można rozpocząć jedynie na podstawie decyzji o pozwoleniu na budowę. Pozwolenie na budowę jest decyzją administracyjną, którą wydaje w zależności od miejsca prowadzenia robót właściwy organ administracji architektoniczno-budowlanej.

Podstawą pozwolenia jest gotowy projekt, który powinien zostać opracowany w drodze konkursu. Zdobywanie pozwolenia na budowę jest wtórnym celem organizacji konkursu, pierwotnym jest wyłonienie wysokiej jakości projektu, który będzie podstawą do pozwolenia na budowę.

11. Pomnik na miejscu objętym ochroną konserwatora

Jeśli pomnik ma stanąć na terenie objętym ochroną konserwatorską, wnioskodawca najpierw występuje do wojewódzkiego bądź miejskiego konserwatora zabytków, w zależności od kompetencji do terenu, w celu uzyskania zaleceń odnoszących się do pomnika w określonej lokalizacji, określonego założenia, wielkości etc. Zalecenia konserwatora powinny być załącznikiem do regulaminu. Decyzję o pozwoleniu na lokalizację pomnika uprawniony konserwator może wydać jedynie po wyłonieniu zwycięskiego projektu. Zaleca się, aby przedstawiciel konserwatora uczestniczył w obradach sądu konkursowego w roli konsultanta.

Rozdział V

SĄD KONKURSOWY

Sąd konkursowy, dokonując ww. czynności jest niezależny od kogokolwiek, w tym od kierownika zamawiającego, który pomimo swojej odpowiedzialności za przygotowanie i przeprowadzenie konkursu nie może nakazać sądowi konkursowemu jakiegokolwiek rozstrzygnięcia w zakresie wykonywania kompetencji własnych przez sąd. Szczegółowa regulacja sądu konkursowego znajduje się w przepisach Ustawy.

1. Regulamin sądu konkursowego

Regulamin sądu konkursowego określa kierownik zamawiającego. Precyzuje on obowiązki członków sądu konkursowego. Regulamin powinien być jawny. Ponadto musi być podpisany przez uczestników sądu jako załącznik do ich umowy z organizatorem konkursu.

2. Powołanie sądu konkursowego

Sąd konkursowy jest formalnie powoływany przez kierownika zamawiającego (patrz: Rozdział IV pkt 2. Kierownik zamawiającego)

Skład sądu konkursowego w zdecydowany sposób wpłynie na wartość przyszłego dzieła. Kompetencje całego składu sądu konkursowego są gwarantem prawidłowo przeprowadzonego konkursu i dają szansę na zadowalający efekt rozstrzygnięcia. Sąd konkursowy zgodnie z zapisami prawa jest niezależny. Powoływany jest przez kierownika zamawiającego i kieruje się regulaminem sądu konkursu.

3. Skład sądu konkursowego

Członkami sądu konkursowego są osoby posiadające wiedzę i doświadczenie umożliwiające ocenę prac konkursowych. W przypadkach określonych prawem co najmniej połowę składu sądu konkursowego na pomnik powinni stanowić profesjonaliści, tzn. rzeźbiarze i architekci ze znaczącym dorobkiem projektowo-realizacyjnym. Członków sądu konkursowego reguluje Ustawa. Przewodniczącym sądu bezwzględnie powinien być profesjonalny rzeźbiarz (lub architekt, jeśli konkurs ma formułę architektoniczno-rzeźbiarską). Sędzią referentem może być w zależności od zakresu prac konkursowych rzeźbiarz lub architekt. Sekretarzem konkursu powinna być osoba reprezentująca organizatora konkursu.

Skład sądu konkursowego może być uzupełniony o konsultantów bez prawa głosu, np. historyków, konserwatorów zabytków (jeśli pomnik ma stanąć na terenie objętym ochroną konserwatorską), reprezentantów środowisk i społeczności związanych z ideą upamiętniania. Zaleca się, by reprezentantami środowiska rzeźbiarskiego były osoby z różnych części kraju.

Organizator ma obowiązek zabezpieczenia budżetu i zaplanowanie w nim stosownych pozycji, zapewniających honoraria dla sędziów i sekretarza. Sąd konkursowy nie może być zależny od organizatora konkursu. Jeśli w jego składzie będą osoby zatrudnione przez organizatora nie mogą stanowić większości składu.

4. Przykładowy skład sądu konkursowego

- A) Sędziowie – osoby powołane do składu sądu konkursowego (w tym sędzia referent).
- B) Osoby pełniące funkcje zastępców sędziów.
- C) Osoby pełniące funkcje konsultantów z głosem doradczym – bez prawa głosu.
- D) Osoby pełniące funkcje organizacyjne – np. sekretarz konkursu i zastępca sekretarza – bez prawa głosu.

5. Obowiązki sądu konkursowego

Do oceny spełniania przez uczestników konkursu wymagań określonych w regulaminie konkursu powołany jest sąd konkursowy

Sąd konkursowy jest powoływany do oceny prac konkursowych oraz wyboru najlepszych prac konkursowych. Sąd konkursowy ocenia prace konkursowe zgodnie z kryteriami określonymi w ogłoszeniu o konkursie i regulaminie konkursu. Sąd konkursowy w szczególności sporządza informacje o pracach konkursowych, przygotowuje uzasadnienie rozstrzygnięcia konkursu, a także występuje z wnioskiem o unieważnienie konkursu. Kierownik zamawiającego może powierzyć sądowi konkursowemu inne czynności związane z przygotowaniem oraz przeprowadzeniem konkursu. Sędzia konkursowy, szczególnie reprezentujący dziedzinę tożsamą z przedmiotem konkursu, jest współodpowiedzialny za wszystkie materiały konkursowe – regulamin, załączniki itp. Musi zapoznać się z nimi celem akceptacji lub wyrażenia uwag i ewentualnie dokonania zmian.

6. Rola sekretarza konkursu

Sekretarzem konkursu powinna być osoba dogłębnie znająca inicjatywę pomnikową od samego jej początku, być formalnym przedstawicielem zamawiającego w postępowaniu przed konkursowym i konkursowym, a także podczas kontroli procesu realizacji pomnika. Zaleca się, by był to pełnomocnik ds. konkursu (patrz: Rozdział IV pkt 3. Pełnomocnik ds. konkursu), który po ogłoszeniu postępowania zacznie pełnić rolę sekretarza konkursu. Rolą sekretarza konkursu jest przygotowanie konkursu tak, aby spełnione były założenia i cele postawione przez zamawiającego lub inicjatora, zapewnienie merytorycznego przygotowania materiałów konkursowych, dobór członków sądu konkursowego, redakcja regulaminu konkursu. Zalecane jest, aby na wczesnym etapie podjął on współpracę z przyszłym sędzią referentem lub przewodniczącym sądu konkursowego. Sekretarz konkursu uczestniczy w obradach sądu konkursowego bez prawa głosu. W postępowaniu konkursowym, jak i podczas obrad sądu, sekretarz konkursu prezentuje regulamin konkursu, wyjaśnia i rozstrzyga ewentualne wątpliwości formalne. Wspólnie z sędzią referentem redaguje protokół i zalecenia pokonkursowe itp. Przygotowuje wystawę pokonkursową, koresponduje z uczestnikami konkursu, odpowiada (po zasięgnięciu opinii) na pytania uczestników konkursu. Odpowiada za anonimowy przebieg konkursu. Po rozstrzygnięciu konkursu może przygotować postępowanie pokonkursowe – negocjacje, pozwolenia na budowę, umowę, koordynuje kontrolę realizacji umowy itp.

7. Rola sędziego referenta

Sędzią referentem powinna być osoba merytorycznie przygotowaną do rozstrzygnięcia przedmiotu konkursu (rzeźbiarz lub architekt). Sędzia referent bierze na siebie odpowiedzialność za zapoznanie pozostałych członków sądu konkursowego ze wszystkimi merytorycznymi uwarunkowaniami wynikającymi z idei i lokalizacji przyszłego pomnika. W postępowaniu konkursowym, także podczas obrad sądu prezentuje on idee, lokalizację, omawia i analizuje każdą z prac konkursowych, referuje zawartość prac konkursowych, powstrzymując się od ich jednoznacznej oceny. Wspólnie z sekretarzem konkursu redaguje protokół i zalecenia po konkursowe. Weryfikuje zapisy regulaminu.

8. Rola przewodniczącego sądu konkursowego

Prowadzi obrady sądu konkursowego w sposób umożliwiający równoprawność wszystkich członków sądu, udziela prawa głosu członkom sądu, osobom z głosem doradczym i osobom pełniącym funkcję formalne. Odpowiada za merytoryczny przebieg obrad. Redaguje i podpisuje protokoły oraz zalecenia pokonkursowe. Przewodniczącym sądu powinna być osoba z dużym doświadczeniem, przygotowana zawodowo do merytorycznego rozstrzygnięcia potencjalnych sporów merytorycznych dotyczących przedmiotu konkursu. Zaleca się, by tę funkcję pełniła osoba z doświadczeniem udziału w konkursach i udziału w obradach sądów konkursowych.

Przewodniczący sądu, do którego należy rozstrzygnięcie rozbieżności zdań w gronie sądu, nie może być formalnie zależny od organizatora konkursu.

Rozdział VI

PRZEBIEG KONKURSU**1. Obowiązki organizatora konkursu**

- A) Określenie celu i formy konkursu.
- B) Zapewnienie lokalizacji pomnika.
- C) Organizacja przygotowań formalnych poprzedzających pozwolenia na budowę.
- D) Zapewnienie finansowania konkursu.
- E) Zapewnienie finansowania realizacji przedmiotu konkursu.
- F) Zapewnienie nagród finansowych.
- G) Zapewnienie materiałów do projektowania – mapy, podkłady geodezyjne, zdjęcia, badanie geodezyjne terenu itp.
- H) Zapewnienie uczciwości postępowania konkursowego.
- I) Weryfikacja formalna wniosków.
- J) Informowanie uczestników i sędziów o zmianach w regulaminie.
- K) Odpowiadanie na pytania do regulaminu.
- L) Zapewnienie anonimowości podczas porozumiewania się z uczestnikami konkursu, w tym podczas składania prac.
- M) Powołanie niezależnego sądu konkursowego.
- N) Organizacja pracy sądu konkursowego.
- O) Zapewnienie wynagrodzenia uczestnikom sądu konkursowego.
- P) Ogłaszanie decyzji sądu konkursowego.
- Q) Organizacja wystawy pokonkursowej.
- R) Zapewnienie zwrotu kosztów w przypadku unieważnienia konkursu z przyczyn leżących po stronie organizatora.
- S) Zwrot uczestnikom konkursu prac konkursowych.
- T) W przypadku, gdy w terminie 6 miesięcy od daty rozstrzygnięcia konkursu z twórcą zwycięskiej pracy konkursowej nie zawarto umowy na realizację pomnika, organizator zobowiązany jest zawrzeć ze zwycięzcą konkursu porozumienie o nieodpłatnym zwrotnym przeniesieniu majątkowych praw autorskich nabytych od tego twórcy.

2. Obowiązki uczestnika konkursu

- A) Dostarczenie dokumentów potwierdzających profesjonalne przygotowanie, jeśli formuła konkursu tego wymaga.
- B) Złożenie wymaganych załączników do konkursu.
- C) Zapewnienie anonimowości pracy konkursowej.
- D) Odbiór złożonej pracy konkursowej po rozstrzygnięciu konkursu.
- D) Podjęcie negocjacji w przypadku zdobycia pierwszego miejsca w konkursie.
- F) Zawarcia umowy o nieodpłatnym przeniesieniu autorskich praw majątkowych.

3. Regulamin konkursu

Regulamin konkursu musi zawierać co najmniej: dane organizatora, sposób komunikacji, zobowiązania organizatora, kwotę przeznaczoną na realizację (jeśli dotyczy), cel i rodzaj konkursu, ideę upamiętnienia i założenia merytoryczne, harmonogram konkursu, wymagania stawiane uczestnikom i gwarancje ochrony ich praw autorskich, kryteria oceny prac konkursowych, sposoby wykorzystania prac konkursowych, sposoby zapewnienia anonimowości postępowania, pulę nagród, skład sądu konkursowego oraz inne zapisy wynikające z przedmiotu konkursu oraz obowiązków organizatora i uczestnika konkursu, rodzaj i wysokość nagród, termin wypłacenia nagrody pieniężnej lub wydania nagrody rzeczowej, wysokość zwrotu kosztów przygotowania prac konkursowych, jeżeli zamawiający przewiduje ich zwrot, postanowienia przyszłej umowy dotyczące przeniesienia autorskich praw majątkowych do wybranej pracy wraz ze szczegółowym określeniem pól eksploatacji prac konkursowych, maksymalną kwotę zwrotu kosztów za przygotowanie i złożenie pracy konkursowej, jeśli konkurs zostanie unieważniony, w okolicznościach, o których mowa w Ustawie, sposób podania do publicznej wiadomości wyników konkursu, pouczenie o środkach ochrony prawnej przysługujących uczestnikom konkursu.

Treść regulaminu konkursu jest wynikiem formalnych i nieformalnych czynności przygotowawczych. Regulamin konkursu powinien być zasadniczo zgodny z przepisami Ustawy, także wówczas, gdy organizator konkursu nie jest zobowiązany do stosowania ww. ustawy. Tworząc regulamin konkursu, jego organizator nie powinien wzorować się na zamówieniach publicznych na roboty budowlane. Pisząc regulamin, należy zadbać o stworzenie rzeźbiarzom warunków, które pozwolą im na skupienie się na przygotowaniu prac konkursowych o najwyższych walorach artystycznych. Zaleca się stosowanie możliwie klarownego i zrozumiałego języka, unikanie prawnego i urzędniczego żargonu. Sposób redakcji regulaminu powinien w jasny sposób oddzielać informacje merytoryczne od wymagań formalnych.

Regulamin konkursu na pomnik powinien być pisany z szacunkiem dla artystów rzeźbiarzy, którzy do konkursu przystąpią. Szacunek ten przejawia się poprzez:

- 1) zapewnienie uczestnikom konkursu warunków, a w szczególności terminów realizacji prac konkursowych, uwzględniających fakt, że twórcy nie są rzemieślnikami, ani przedsiębiorcami;
- 2) zapewnienie w każdym konkursie nagrody pieniężnej o realnej wartości majątkowej, adekwatnej do założeń konkursu, jego rangi i możliwości zamawiającego (także w przypadku, gdy nagrodą główną jest zaproszenie do negocjacji);
- 3) zapewnienie choćby częściowego (np. zryczałtowanego), ale realnego zwrotu kosztów przygotowania prac konkursowych dla uczestników konkursu, którzy zajęli pierwsze trzy miejsca;
- 4) nieorganizowanie konkursu realizacyjnego w przypadku, gdy nie zabezpieczono środków na realizację zwycięskiego projektu;
- 5) nieunieważnianiu konkursu z powodów błahych lub możliwych do przewidzenia przed jego ogłoszeniem;
- 6) zapewnienie choćby częściowego (np. zryczałtowanego), ale realnego zwrotu kosztów przygotowania prac konkursowych dla wszystkich uczestników konkursu, w przypadku unieważnienia konkursu przed jego rozstrzygnięciem;
- 7) sprecyzowanie w regulaminie konkursu głównych postanowień przyszłej umowy ze zwycięzcą konkursu, której przedmiotem będzie realizacja pomnika, w celu uniknięcia nieporozumień i zaskakiwania twórcy stawianiem warunków nie do przyjęcia;
- 8) podanie wysokości całości kosztów jakie zamawiający przeznacza na realizację pomnika;

- 9) dokładne określenie sposobów wykorzystania przez organizatora zwycięskiego projektu, w szczególności określenie postanowień przyszłej umowy dotyczących przeniesienia autorskich praw majątkowych do wybranej pracy wraz ze szczegółowym określeniem pól eksploatacji pracy konkursowych; Projektów nie wolno wykorzystywać w żaden inny sposób ani dokonywać w nich żadnych zmian bez zgody autora (źródło: Standardowe Warunki UNESCO dla międzynarodowych konkursów architektonicznych i urbanistycznych).

4. Warunki uczestnictwa w konkursie

- A) Samodzielny udział artysty rzeźbiarza
Artysta rzeźbiarz bezwzględnie powinien mieć możliwość samodzielnego spełnienia warunków uczestnictwa w konkursie na pomnik, z ewentualnym obowiązkiem dołączenia na kolejnych etapach postępowania różnych fachowców i podwykonawców.
- B) Zespoły i osoby prawne
W konkursie mają prawo wziąć udział zespoły (przy czym co najmniej jeden z członków musi spełniać warunki takie jak pojedynczy uczestnik konkursu) i osoby prawne (przy czym musi być w dyspozycji co najmniej jedna osoba, która spełnia warunki takie jak pojedynczy uczestnik).
- C) Poświadczenie merytorycznego przygotowania
Warunkiem uczestnictwa w konkursie na pomnik jest merytoryczne przygotowanie uczestników. Powinno być ono poświadczone skanem uzyskania dyplomu w zakresie rzeźby lub architektury, w szczególnych przypadkach można zamienić ww. poświadczenie na dokumentację wcześniejszych dokonań zgodnych z przedmiotem konkursu. Nie zaleca się łączenia obu poświadczeń. Niekiedy możliwe jest dopuszczenie do udziału studentów ww. kierunków. Nie zaleca się stawiania wysokich barier. W konkursach koncepcyjnych lub w pierwszym etapie konkursów dwuetapowych można odstąpić od poświadczeń profesjonalnych.
- D) Inne poświadczenia – w tym architektoniczne, budowlane, branżowe itp.
Jednocześnie zaleca się rozdzielenie w postępowaniu konkursowym na pomnik poświadczenia przygotowania rzeźbiarskiego / architektonicznego z dokonaniami i przygotowaniem z zakresu budowy otoczenia pomnika, co może prowadzić do preferowania firm budowlanych w konkursach. Nie należy stosować procedur związanych z przetargami – wedle formuły „zaprojektuj i wybuduj”. Zaleca się stosowanie oświadczenia uczestników konkursu o zapewnieniu potrzebnych podwykonawców w zakresie projektowania i realizacji otoczenia pomnika tylko w przypadku wygrania konkursu i konieczności uzyskania wymaganych pozwoleń na budowę itp.

5. Załączniki do konkursu i materiały konkursowe

Załączniki i materiały konkursowe powinny ilustrować oczekiwania organizatora konkursu, jednak nie ingerować w wizję artysty. Materiały te powinny być profesjonalnie przygotowane przez znawców tematu z dziedzin odnoszących się do idei pomnika, precyzyjnie określać problematykę ideową założenia, plany zagospodarowania terenu, różnego rodzaju mapy, w tym geodezyjne informujące o topografii terenu, opinie i wytyczne konserwatora miejskiego / wojewódzkiego zabytków (o ile jest taka konieczność) i innych specjalistów. Ważne jest także opisanie w załącznikach formalnego i kulturowego kontekstu lokalizacji wobec oczekiwanego przekazu pomnika.

A) Przykładowe załączniki z podziałem na grupy

Załączniki A formalne – Wzory wniosków, oświadczeń, wykazów, pełnomocnictw, itp. do złożenia „Wniosku o dopuszczenie do udziału w konkursie”:

A-1 – Wzór wniosku o dopuszczenie uczestnika do udziału w konkursie w przypadku konkursu ograniczonego.

A-2 – Wzór formularza z wykazem osób wymaganych do ewentualnej realizacji pomnika.

A-3 – Wzór oświadczenia o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych osobowych.

A-4 – Wzór pełnomocnictwa ustanawiającego pełnomocnika do reprezentowania uczestników wspólnie ubiegających się o udział w konkursie.

Załączniki B – Materiały do sporządzenia pracy konkursowej:

B-1 – Szczegółowy opis przedmiotu konkursu.

B-2 – Orientacja – lokalizacja na mapie pogłądowej.

B-3 – Zakres opracowania na mapie sytuacyjno-wysokościowej.

B-4 – Decyzja o lokalizacji inwestycji celu publicznego.

B-5 – Zalecenia konserwatorskie Miejskiego lub Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

B-6 – Projekt rewaloryzacji zabytkowego parku.

B-7 – Dokumentacja fotograficzna terenu objętego opracowaniem.

B-8 – Wzór formularza z informacją o planowanych kosztach.

Załączniki C – Formularze do sporządzenia karty identyfikacyjnej:

C-1 – Formularz karty identyfikacyjnej uczestnika konkursu.

C-2 – Formularz oświadczenia o związaniu regulaminem.

C-3 – Formularz oświadczenia o zezwoleniu na korzystanie z utworu.

C-4 – Formularz oświadczenia o udzieleniu licencji zwrotnej.

C-5 – Wzór koperty z napisem „KARTA”.

Załącznik D – Formularz pokwitowania odbioru pracy konkursowej po konkursie.

6. Załącznik: Szczegółowy opis przedmiotu konkursu

Jest to szczególnie istotny element dokumentacji konkursowej. Organizator w sposób przystępny powinien objaśnić w nim swoje wszystkie oczekiwania wobec uczestników konkursu, omówić obecny stan zagospodarowania terenu, jego przyszłą wizję i sposób wykorzystania, zakresy prac realizacyjnych, w tym wynikające z potrzeby dostosowania infrastruktury do projektu itp., zalecenia wszystkich specjalistów w tym konserwatora, urbanistów, architektów krajobrazu itp. Następnie należy omówić planowane funkcje społeczne, kulturowe miejsca, m.in. dostępność dla niepełnosprawnych, planowane wydarzenia i uroczystości itp. Należy wystrzegać się ingerencji w wizję artystyczną uczestników konkursu, wskazana jest ich możliwie szeroka autonomia w zakresie projektu artystycznego. Ponadto rolę załącznika „Szczegółowy opis przedmiotu konkursu”, jest możliwość jego swobodnego interpretowania przez uczestników konkursu (w odróżnieniu od samego regulaminu i innych załączników).

7. Wysokość całości kosztów, jakie zamawiający przeznacza na realizację pomnika

Wysokość całości kosztów, jakie zamawiający przeznacza na realizację pomnika jest nieodzowną częścią regulaminu konkursu realizacyjnego na pomnik. Wysokość kosztów przeznaczonych na realizację pomnika jest jedynym z czynników kształtujących realny projekt pomnika. Dopasowanie projektu konkursowego do zakładanych przez zamawiającego kosztów jest przesłanką świadcząca o profesjonalnym przygotowaniu uczestnika konkursu do realizacji pomnika.

8. Harmonogram konkursu

Harmonogram konkursu powinien być dopasowany do realnych możliwości uczestników konkursu, które wynikają z przedmiotu konkursu. Należy zapewnić odpowiedni czas na realizację wszystkich etapów. Zaleca się dopasowanie czasu wykonania pracy konkursowej z czasem na wykonanie podobnego zadania projektowego niezależnego od konkursu. Należy także zwrócić uwagę organizatorów na inne plany i obowiązki potencjalnych uczestników konkursu, które wykonują jako czynni profesjonaliści – należy zadbać o dodatkowy zapas czasu na każdym etapie. Szczegółowy harmonogram przygotowujemy jest przez sekretarza konkursu, sędziego referenta. Harmonogram konkursu zatwierdza przewodniczący sądu konkursowego. Należy podać precyzyjnie terminy poszczególnych procedur konkursowych, takich jak:

- A) Zgłoszenia do udziału (zalecany czas ok. 2 miesiące od ogłoszenia konkursu w przypadku konkursu ograniczonego).
- B) Składania zapytań i otrzymywania odpowiedzi dot. regulaminu i przedmiotu konkursu (zalecany czas ok. 1 miesiąca od rozpatrzenia wniosków o dopuszczenie do udziału w konkursie).
- C) Składania projektów (rekomendowany czas to 3 miesiące, od rozpatrzenia wniosków o dopuszczenie do udziału w konkursie; w zależności od stopnia skomplikowania tematu / założeń konkursowych).
- D) Określenie daty rozstrzygnięcia konkursu oraz ogłoszenia wyników (ewentualnie terminu wystawy pokonkursowej).
- E) Określenia terminu wypłat nagród.

9. Ogłoszenie konkursu

Ogłoszenie o konkursie powinno być:

Przekazane Urzędowi Publikacji Unii Europejskiej – w przypadku, gdy wartość konkursu jest równa lub przekracza progi unijne;

Zamieszczone w Biuletynie Zamówień Publicznych, w przypadku, gdy wartość konkursu jest mniejsza niż progi unijne.

Ogłoszenie o konkursie powinno być opublikowane w możliwie największej liczbie mediów.

Instytucjami, do których szczególnie należy wysłać ogłoszenie są: Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku, Stowarzyszenie Architektów Polskich, wydziały rzeźby Akademii Sztuk Pięknych, inne wydziały, które prowadzą kierunek rzeźba, wydziały architektury, Związek Polskich Artystów Plastyków. Należy zadbać, by w ogłoszeniu znalazł się skrócony harmonogram i link do strony internetowej z pełnym ogłoszeniem i regulaminem konkursu. Ogłoszenie powinno zawierać informacje wymagane przez Ustawę.

10. Dopuszczenie do udziału w konkursie w przypadku konkursu ograniczonego

Zgłoszenie udziału w konkursie odbywa się w formie wysłania wniosku o dopuszczenie do udziału w konkursie. Zaleca się stosowanie względnie długich terminów od ogłoszenia konkursu do zgłoszenia się uczestników do konkursu. Mimo licznych podobieństw konkursy mają wyjątkowe wymagania i założenia wynikające z jednostkowego i niestandardowego charakteru przedmiotu konkursu. Artyści rzeźbiarze powinni mieć czas na przeanalizowanie założeń i wymagań konkursowych, zwłaszcza jeśli wymagane jest zorganizowanie zespołu i wyłonienie potencjalnych podwykonawców.

Organizator odpowiada wnioskodawcy, informując go o dopuszczeniu do udziału w konkursie lub o potrzebie uzupełnienia wniosku lub o niedopuszczeniu do konkursu (uzasadniając niedopuszczenie zapisami regulaminu). Po pozytywnym rozpatrzeniu przez organizatora wniosku o udział w konkursie wnioskodawca staje się uczestnikiem konkursu.

11. Zawartość pracy konkursowej

A) podstawowa zawartość pracy konkursowej:

- model rzeźbiarski – zminiaturyzowany projekt rzeźby w zalecanej skali 1:5, która umożliwi prawidłowe przedstawienie oryginalnego założenia;
- plansze prezentujące lokalizację pomnika i koncepcję otoczenia pomnika (np. projektu koncepcyjnego przedstawiającego usytuowanie obiektu wraz z przekrojami terenu itp.);
- część opisowa zawierająca omówienie proponowanej idei projektowej i informację o rozwiązaniach technicznych w tym planowanych materiałach oraz lokalizacji i montażu;
- informacja o planowanych kosztach.

Wszystkie elementy pracy konkursowej powinny być złożone także w formie cyfrowej w formatach zamkniętych (typu pdf) na nośnikach elektronicznych.

B) dodatkowa zawartość pracy konkursowej – w zależności od wyboru formuły konkursu i od zapisów załącznika „Szczegółowy opis przedmiotu konkursu” można podstawową zawartość pracy konkursowej uzupełnić o:

- detal rzeźbiarski – reprezentatywna część projektu, np. portret w zalecanej skali 1:1;
- makietę pomnika – zminiaturyzowany projekt architektoniczny przedstawiający koncepcje usytuowania pomnika wraz z otoczeniem, najczęściej w zalecanej skali 1:10.

Należy zadbać o to, aby zawartość i sposób redakcji pracy konkursowej były skorelowane z ustalonymi kryteriami, co pozwoli na sprawiedliwą ich ocenę.

Uwaga: Zalecany jest model rzeźbiarski w skali 1:5, w której każdy uczestnik może zaprezentować pełnię swych umiejętności, a sąd konkursowy je ocenić. W skali 1:10 powinno się prezentować jedynie makiety w konkursach architektonicznych. Gdy planowana jest realizacja, która jest wyjątkowo wysoka lub rozległa, z przyczyn technicznych (podczas realizacji i transportu pracy konkursowej) można odejść od zalecanej skali 1:5.

12. Zapewnienie zasad anonimowości w konkursie

Zapewnienie anonimowości w konkursie jest bezwzględny warunkiem zapewniającym uczciwość postępowania. Należy rozdzielić funkcje organizacyjne i rozstrzygające w konkursie. Osobą odpowiedzialną za kontakt z uczestnikami jest sekretarz konkursu i jego zastępca, uczestniczą oni we wszystkich etapach postępowania konkursowego i w samym konkursie bez prawa głosu. Odbiór prac konkursowych powinien być powierzony osobie, która nie uczestniczy w postępowaniu konkursowym w żadnej innej roli. Prace konkursowe powinny być oznaczone cyfrowym godłem. Do prac musi być dołączona zaklejona koperta, oznaczona takim samym godłem, w której znajdują się dane uczestnika. Otwarcie kopert może nastąpić tylko po rozstrzygnięciu konkursu. Zaleca się, by podczas wystawy pokonkursowej odbyło się publiczne otwarcie kopert z danymi uczestników.

13. Pytania i odpowiedzi w konkursie

Zadawanie pytań wyjaśniających zapisy regulaminu i załączników jest prawem uczestników konkursu. Odpowiedzi na te pytania są obowiązkiem organizatora. Na pytania powinny padać wyczerpujące odpowiedzi sformułowane przez powołanych ekspertów, a przekazane uczestnikom przez sekretarza konkursu. Pytania (bez ujawnienia autora) i odpowiedzi muszą być zakomunikowane wszystkim uczestnikom konkursu, może się to odbyć na stronie internetowej konkursu. Ważne jest określenie terminu, do którego uczestnik ma prawo zadawania pytań dotyczących regulaminu konkursu. Należy podać również termin, do którego organizator ma obowiązek udzielenia odpowiedzi. Etap ten ma rozwiązać wszelkie wątpliwości dotyczące regulaminu konkursu i idei konkursu. Zamawiający może zwołać zebranie podmiotów zainteresowanych złożeniem prac konkursowych w celu wyjaśnienia wątpliwości dotyczących treści regulaminu konkursu. Informację o terminie zebrania zamawiający udostępnia na stronie internetowej prowadzonego konkursu.

14. Zmiany regulaminu

Zmiany regulaminu powinny być ostatecznością, muszą być wyraźnie uzasadnione, gdyż w przeciwnym razie mogą prowadzić do formalnych i nieformalnych oskarżeń organizatorów o manipulowanie przebiegiem konkursu. Zmiany te mogą dotyczyć uściślenia przedmiotu konkursu. Zmiany nie mogą pogarszać warunków uczestnictwa w konkursie, m.in. nie mogą skracać czasu złożenia pracy konkursowej czy ograniczać pulę nagród. O wszelkich zmianach w regulaminie wszyscy uczestnicy muszą być poinformowani. Zmiany te powinny być ogłoszone na stronie internetowej konkursu.

15. Unieważnienie konkursu

Przesłanki unieważnienia postępowanie reguluje Ustawa. Jeżeli konkurs jest należycie przygotowany i zorganizowany, przesłanki do jego unieważnienia zachodzą niezwykle rzadko. Zaleca się złożenie oświadczenia przez organizatora konkursu, że go nie odwoła i że będzie respektował przyrzeczenie publiczne. Uzasadnieniem tego działania jest wiarygodność organizatorów. Postępowania konkursowe na pomniki znacznie się różnią od innych postępowań przewidzianych w Ustawie. Nakład pracy rzeźbiarskiej jest większy niż przygotowanie innych projektów, np. oferty budowlanej. Oświadczenie takie będzie spełniało wymogi odpowiedzialnego dialogu. Powody unieważnienia konkursu muszą być sprecyzowane i realne, spisane i podane do publicznej wiadomości.

Subiektywna ocena o niespełnianiu wymagań organizatora przez prawidłowo złożone prace konkursowe nie może być przesłanką do unieważnienia konkursu. Jest możliwe i zalecane w takim przypadku rozstrzygnięcie konkursu bez przyznania głównej nagrody.

16. Rozstrzygnięcie konkursu

Rozstrzygnięcie konkursu na realizację pomnikową ze swej istoty powinno być oparte na subiektywnych przesłankach, wynikających z indywidualnych ocen członków sądu konkursowego, dokonanych w kategoriach estetycznych, ideowych, kulturoznawczych, historycznych etc. Dlatego ważne jest odpowiednie dobranie do składu sądu konkursowego wysokiej rangi specjalistów i konsultantów, których wiedza jest poparta doświadczeniem w dziedzinie tego rodzaju konkursów i w dziedzinie zawodowej. Nie ma powodu, aby w sposób nadmierny dążyć do zobiektywizowania kryteriów oceny. Dla czytelności wymagań wobec uczestników oraz spełniając wymogi odpowiedzialnego dialogu, zaleca się stosowanie podstawowych, otwartych kryteriów. Mogą się one różnić w zależności od formuły konkursu. Jednoznacznie zalecana jest przewaga kryteriów artystycznych, przy czym przyznanie wartości zero w jakimkolwiek kryterium wyklucza możliwość przydzielenia nagrody w konkursie.

17. Przykładowe kryteria oceny wraz z ich wagą

- A) kryterium K1 – wartości artystyczne, w tym jakość kompozycyjna i estetyczna wykreowanej formy pomnika oraz przyjętych rozwiązań projektowych (waga 60%);
- B) kryterium K2 – jakość wykreowanej idei, w tym symboliczność przekazu i czytelność ideowa upamiętnienia, w kontekście spełnienia celu konkursu (waga 25%);
- C) kryterium K3 – wartości przestrzenne, w tym sposób zagospodarowania terenu, trwałość i odporność przyjętych rozwiązań na eksploatację w warunkach miejskich (waga 10%);
- D) kryterium K4 – realność wykonania oraz umiejętność dostosowania przyjętych rozwiązań projektowych do wielkości planowanych kosztów realizacji (waga 5%).

Zawartość pracy konkursowej musi być ściśle skorelowana z kryteriami jej oceny.

18. Nagrody i zryczałtowany zwrot kosztów

Nie jest możliwe przeprowadzenie konkursu bez nagród. Nagrody (pieniężne, wyróżnienia i zaproszenie do negocjacji z wolnej ręki) oraz zwrot kosztów w konkursie, ich liczba, rodzaj i wysokość sum powinny odpowiadać rodzajowi i formie konkursu, treści zadania konkursowego oraz być w odpowiedniej relacji do wysokości normalnie kalkulowanego honorarium dla zadania konkursowego. Wydanie nagrody autorowi lub autorom prac uznanych za najlepsze w wyniku rozstrzygnięcia konkursu i zatwierdzenia jego wyników jest obowiązkiem zamawiającego. Katalog nagród, jakie zamawiający może przewidzieć w konkursie, wskazuje ustawa, a do jego swobodnej decyzji należy wskazanie, na które z nagród w niej wymienionych zdecyduje się, przystępując do organizacji konkursu. Należy przy tym wskazać, że zamknięty katalog nagród w konkursie nie ogranicza możliwości przyznawania nagród innego rodzaju, ale co do zasady o charakterze niemajątkowym (tytuły honorowe, dyplomy, puchary itp.). Oprócz przyznanych nagród konkursowych zaleca się przyznanie puli wyróżnień honorowych. Daje to satysfakcję uczestnikom, wskazuje na interesujące koncepcje i nobilituje wyróżnionych, nagradzając ich wysiłek i trud oraz kształtuje jakość merytoryczną. Ponadto daje szansę młodym adeptom sztuki w zdobywaniu „szlifów” oraz doświadczenia, będąc jednocześnie zachętą do uczestnictwa w tego typu przedsięwzięciach w przyszłości.

Stosowanie jako jedynej nagrody, o której mowa w ustawie z dnia 11 września 2019 roku, tj. zaproszenia do negocjacji w trybie negocjacji bez ogłoszenia co najmniej dwóch autorów wybranych prac konkursowych, jest nieadekwatne do charakteru konkursu na pomnik i nie powinno być stosowane.

19. Protokół z obrad sądu konkursowego

Sąd konkursowy komunikuje swoje decyzje na piśmie w postaci protokołu obrad. Protokół powinien zawierać istotne głosy członków sądu, ocenę nagrodzonych i wyróżnionych projektów, decyzję sądu konkursowego oraz ich uzasadnienie. Szczegółową treść protokołu reguluje Ustawa. Protokół zostaje przekazany uczestnikom konkursu do wglądu.

20. Ogłoszenie wyników

Ogłoszenie wyników konkursu powinno być podane do publicznej wiadomości, przede wszystkim na stronie internetowej konkursu – wraz ze zdjęciami projektów konkursowych.

21. Zalecenia pokonkursowe

Należy zapewnić przez odpowiednie zapisy regulaminu konkursu, a także odpowiednie oświadczenia uczestnika konkursu, zgodę na dokonanie niezbędnych modyfikacji projektu konkursowego w trakcie negocjacji z wolnej ręki lub realizacji pomnika, do których podstawą będą zalecenia pokonkursowe sprecyzowane przez sąd konkursowy. Zalecenia te mogą dotyczyć szczegółów technicznych, ekspozycji, inskrypcji, napisów itp. Nie powinny znacząco ingerować w oryginalny projekt autorski uczestnika konkursu.

22. Wystawa pokonkursowa i dyskusja

Wystawa pokonkursowa jest warunkiem zapewnienia jawności postępowania konkursowego. Rezygnacja z niej może nastąpić tylko w wyjątkowych przypadkach. Ekspozycja powinna być ogólnodostępna i trwać przez dłuższy czas. W trakcie prezentacji projektów może nastąpić otwarcie kopert z danymi uczestników i publiczne ogłoszenie wyników konkursu. Publiczna wystawa jest ważnym elementem promocji idei pomnika i zamierzeń inicjatorów jego budowy. Podczas wystawy, po odczytaniu protokołów, powinna mieć miejsce publiczna dyskusja z udziałem przedstawicieli organizatora, inicjatorów, przedstawicieli sądu konkursowego oraz uczestników konkursu. W tym momencie dokonuje się ujawnienie koncepcji oraz rozpoczyna się debata społeczna, która jest szansą na zajęcie stanowiska przez różne grupy społeczne, środowiska czy osoby zainteresowane całością przedsięwzięcia. Ten etap pełnić może również znaczącą rolę edukacyjną i to zarówno dla odbiorców, jak i dla samych uczestników konkursu. Taki element procedury konkursowej jest również stymulujący dla samych twórców, czego efektem końcowym w przyszłości może być naturalna eliminacja koncepcji słabych i niedopracowanych. Tym samym stawia to wysoko poprzeczkę wszystkim tym, którzy w przyszłości zamierzają brać udział w tego typu konkursach. Wystawa ta jest pewną gwarancją przejrzystości postępowania konkursowego. Jej forma powinna dać ogląd potencji zgłoszonych projektów. Bardzo dobrą praktyką jest uzupełnienie ekspozycji katalogiem prac konkursowych. Udostępnienie prac konkursowych wymaga zgody ich autorów. Prace za zgodą autorów mogą być prezentowane pod nazwiskami ich autorów.

23. Odwołania w konkursie

Odwołanie przysługuje wyłącznie od niezgodnej z przepisami Ustawy czynności zamawiającego podjętej w postępowaniu o udzielenie zamówienia lub zaniechania czynności, do której zamawiający jest zobowiązany na podstawie Ustawy lub naruszeniem zapisów prawa.

Uwaga: Odwołanie może być bardzo pożyteczne z punktu widzenia organizatora, np. gdy odwołujący się wskazują na nieoryginalny – naruszający zapisy prawa autorskiego i praw pokrewnych charakter nagrodzonych i wyróżnionych dzieł.

Rozdział VII

PRAWO AUTORSKIE**1. Przeniesienie praw autorskich w konkursie**

Z definicji konkurs wiąże się z przeniesieniem praw autorskich. Jedynie prawa do projektu (pracy konkursowej), który zdobył główną nagrodę po wydaniu nagrody powinny przechodzić na zamawiającego. Inne projekty, w tym nagrodzone, pozostają własnością ich autorów. Za projekt powinno się uważać wizerunek dzieła w wersji cyfrowej. Twórca nie powinien być pozbawiany przysługujących mu autorskich praw majątkowych z samego faktu zwycięstwa, a tym bardziej uczestnictwa w konkursie. Właściwym miejscem do regulacji przeniesienia praw autorskich w zakresie umożliwiającym realizację pracy konkursowej w przestrzeni publicznej jest umowa o realizację pomnika.

2. Przeniesienie praw autorskich w umowie o realizację pomnika

Zważywszy, że realizacja pomnika wymaga zawarcia umowy ze zwycięzcą konkursu, w której należy uregulować przeniesienie autorskich praw majątkowych do projektu pomnika w sposób adekwatny do potrzeb zamawiającego, nie ma potrzeby ani powodu wyłączać twórcy z jego autorskich praw majątkowych już na etapie zgłoszenia do konkursu ani rozstrzygnięcia konkursu.

3. Pola eksploatacji pracy zwycięskiej

Regulamin konkursu na pomnik powinien przewidywać przeniesienie autorskich praw majątkowych do zwycięskiej pracy konkursowej.

Uczestnik konkursu w ramach nagrody otrzymanej w konkursie przenosi na zamawiającego autorskie prawa majątkowe na polach eksploatacji związanych z wykorzystaniem utworu do celów promocji konkursu i zamawiającego oraz publikacji utworu, tj. w szczególności:

- A) umieszczenie, utrwalanie, zwielokrotnianie i wykorzystywanie w dowolnej skali lub części we wszelkich materiałach publikowanych dla celów promocyjnych, a w szczególności w postaci publikacji drukowanych, plansz, na dyskach komputerowych oraz wszystkich typach nośników przeznaczonych do zapisu cyfrowego;
- B) umieszczenie i wykorzystywanie w dowolnej skali lub części we wszelkich materiałach publikowanych dla celów promocyjnych organizatora lub podmiotu wskazanego przez organizatora;
- C) wprowadzanie w dowolnej części do internetu i pamięci komputera, umieszczaniu i wykorzystywaniu w ramach publikacji on-line;
- D) wykorzystanie w utworach multimedialnych;
- D) publiczne wystawianie, wyświetlanie, odtwarzanie oraz nadawanie i reemitowanie za pomocą wizji przewodowej, bezprzewodowej przez stacje naziemne, nadawane za pośrednictwem satelity i internetu;
- E) wykorzystanie w dowolnej części dla celów reklamy, promocji, oznaczenia lub identyfikacji organizatora jego programów, audycji i publikacji.

4. Licencja zwrotna

Regulamin powinien stanowić, iż zwycięzca konkursu jest uprawniony do korzystania ze swej pracy na polu eksploatacji, w odniesieniu, do którego przeniósł prawa na organizatora konkursu (licencja zwrotna), nieodpłatnie, przez czas nieokreślony. Pozwala to twórcom na w pełni zgodne z prawem posługiwanie się pracą konkursową w celu prezentacji i promocji własnej twórczości.

5. Prawo zamawiającego / organizatora do prezentacji prac konkursowych

Należy zapewnić, poprzez odpowiednie zapisy regulaminu konkursu, a także odpowiednie oświadczenia uczestnika konkursu, prawo zamawiającego do prezentacji prac konkursowych w zakresie wynikającym z organizacji konkursu, jego rozstrzygnięcia i podania wyników do publicznej wiadomości, czyli prawo prezentacji i pierwszego publicznego udostępnienia wszystkich lub wybranych prac konkursowych podczas publicznej wystawy pokonkursowej, możliwość ich reprodukcji i publikacji za pomocą dowolnej techniki (w tym techniki drukarskiej, reprograficznej i zapisu cyfrowego), użyczenia, wytwarzania w sposób opisany powyżej egzemplarzy utworu i ich rozpowszechniania w formie katalogu wystawy (drukowanego lub cyfrowego), a także w internecie. Powinno to przyjąć formę bezpłatnej licencji niewyłącznej, nieograniczonej terytorialnie i czasowo, od momentu zatwierdzenia wyników konkursu przez kierownika zamawiającego, udzielonej organizatorowi przez uczestnika.

Autorzy wszystkich projektów biorących udział w konkursie powinni złożyć wraz z innymi dokumentami oświadczenie, że zgadzają się na opublikowanie wyników konkursu wraz z wizerunkiem dzieła (na wystawie pokonkursowej i na stronach internetowych organizatora konkursu). Autor ma prawo zastrzec sobie anonimowość w przypadku niezdobycia nagród lub wyróżnień na wystawie pokonkursowej i w publikacjach o wynikach konkursu. Warunki konkursu powinny zapewniać uczestnikom konkursu odpowiednią ochronę ich praw autorskich, zarówno osobistych, jak i majątkowych. Zapisy dotyczące praw autorskich muszą być opisane w sposób jasny, precyzyjny i niesprzeczający trudności interpretacyjnych. Nie jest dopuszczalne przekazywanie majątkowych praw autorskich zamawiającemu w sposób nieodpłatny.

6. Prawa zależne

W żadnym wypadku przyznanie lub wypłata nagrody nie może być związana z udzieleniem zamawiającemu zezwolenia na wykonywanie praw zależnych do pracy konkursowej, opracowanej przez innego projektanta / twórcę. Niedopuszczalne jest również wymaganie udzielenia takiego zezwolenia na etapie zgłoszenia i uczestnictwa w konkursie.

7. Przechowywanie i zwrot projektów

Zamawiający przechowuje dokumentację konkursu zgodnie z Ustawą. Obowiązek przechowywania projektów po rozpatrzonym konkursie powinien dotyczyć jedynie cyfrowych wersji projektów. Po rozstrzygnięciu konkursu (ewentualnie po wystawie pokonkursowej) prace konkursowe, z wyjątkiem zapisu cyfrowego, należy autorom niezwłocznie zwrócić.

Rozdział VIII

REALIZACJE POMNIKOWE**1. Uwagi do umów na realizację pomnikowe i negocjacje z wolnej ręki**

Umowa zawarta jako załącznik do regulaminu konkursu jest jedynie projektem i jedną z podstaw do negocjacji z wolnej ręki ze zwycięzcą konkursu. Zwycięzca konkursu nie jest nią bezwzględnie związany. Nie należy w regulaminie konkursowym zobowiązywać uczestników do podporządkowania się zapisom załącznika – umowy, ponieważ mają prawo do negocjacji, których efektem będzie umowa. Załączane do regulaminu konkursu istotne postanowienia umowy (lub wzór umowy) na opracowanie dokumentacji projektowej będącej szczegółowym opracowaniem pracy konkursowej i / lub świadczenie usług, muszą być realne, zaś zapisy dotyczące praw i obowiązków zamawiającego i wykonawcy muszą być symetryczne. Umowa powinna przewidywać specyfikę wynikającą z przedmiotu umowy. Zaleca się powołanie eksperta z dziedziny zgodnej z przedmiotem umowy, który określi zgodność (realność) zapisów ze specyfiką umowy. Zaleca się oddzielenie czynności projektowych i artystycznych od czynności realizacyjnych w tym przygotowania dokumentacji technicznej i formalnej. Celem konkursu jest wyłonienie najlepszego projektu artystycznego. Zapewnienie pełnej realizacji np. budowlanej nie może być priorytetem. Autor / wykonawca po bezwzględnym zobowiązaniu się do nienaruszania praw osób trzecich wynikających z prawa autorskiego i praw pokrewnych powinien zostać zabezpieczony zapisem o nienaruszaniu praw osób trzecich przez zamawiającego (przejęciu ewentualnych roszczeń) wynikających z innych praw, np. brakiem stosownych pozwoleń, uzgodnień, kontrowersji tematyki pomnika itp. W umowie na realizację pomnika należy w sposób wyraźny wyłączyć stosowanie art. 635 Kodeksu cywilnego jako nieadekwatnego do charakteru dzieła – pomnika.

2. Projekt pomnika

Projekt pomnika złożony w konkursie jest własnością autora. Zamawiający przejmuje prawa autorskie do projektu na polu eksploatacji: utrwalanie i zwielokrotnianie w formie elektronicznej. Projekt pomnika musi być bezwzględnie realizowany przez autora. Specyfika projektu na pomnik wymaga jego autorskiego – rzeźbiarskiego opracowania. Nie jest to projekt realizacyjny w takim sensie jak projekt budowlany, który można i należy powierzyć do realizacji innym podmiotom. Należy zagwarantować wykonawcy / autorowi prawo dokonywania zmian w projekcie, tj. dokonywanie opracowań, zmian, adaptacji, przeróbek powstałych w ramach realizacji umowy będących uszczegółowieniem i konkretyzacją projektu bez możliwości zmiany zasadniczego charakteru dzieła.

Wykorzystanie projektu w okresie pomiędzy jego złożeniem a podpisaniem umowy o przekazaniu praw autorskich, wymaga udzielenia przez autora licencji niewyłącznej, nieograniczonej terytorialnie do czasu podpisania umowy o przeniesieniu autorskich praw majątkowych z prawem do udzielania sublicencji na polach eksploatacji wymienionych powyżej. Udzielenie licencji niewyłącznej nie wymaga podpisania umowy w formie pisemnej. Dla udzielania licencji niewyłącznej wystarczające jest oświadczenie o udzieleniu takiej licencji, które to oświadczenie zawarte jest we wniosku o dopuszczenie do udziału w konkursie.

Prezentacja projektu, który nie został zakwalifikowany do II etapu konkursu lub który nie otrzymał nagrody wymaga zgody na ich prezentację i udostępnienie wyrażonej przez autora.

3. Realizacje pomnikowe – zakres prac, terminy itp.

Częstym sposobem realizacji pomnika jest odlew w brązie, odkucie w kamieniu lub odlew w betonie. Wszystkie te czynności muszą być poprzedzone wykonaniem rzeźby w skali 1:1. Jest to proces wyjątkowo czasochłonny i w zależności od skali jest liczony w miesiącach. Realizacja pomnikowa wiąże się ze współpracą z wieloma podwykonawcami, takimi jak odlewnik, kamieniarz, którzy potrzebują odpowiedniego czasu na wykonanie zlecenia ze względu na tzw. kolejki terminowe. Współpracę w tym zakresie należy podzielić na etapy, zaleca się kontrolowanie wykonawcy na każdym etapie, potwierdzając fakt kontroli częściowymi protokołami odbioru. Do kontroli postępu prac należy powołać ekspertów – zaleca się powołanie merytorycznych członków sądu konkursowego. Wykonawca do pełnej realizacji przedmiotu umowy może powołać podwykonawców. Ma w tym zakresie pełną swobodę, z wyjątkiem wykonania rzeźby w skali 1:1, w którym powinien uczestniczyć osobiście, jeśli projekt przewiduje taką realizację. Podwykonawcami mogą być: architekt, odlewnik, realizatorzy otoczenia – firmy budowlane, kamieniarskie, architekci krajobrazu itp. Na głównym wykonawcy ciąży obowiązek zapewnienia profesjonalnych podwykonawców. Jeśli otoczenie pomnika jest obszarnie rozległe lub technicznie skomplikowane, zaleca się rozdzielenie realizacji pomnika wraz z cokołem od realizacji otoczenia. Należy pamiętać, że artysta rzeźbiarz nie ma odpowiednich kompetencji do wykonywania i nadzorowania prac budowlanych.

W momencie podpisania umowy artysty z inwestorem ważne są aspekty finansowe, które powinny być szczegółowo opisane z podziałem na etapy wraz z ich wyceną (np. projekt budowlany, prace kamieniarskie, odlewnia). Artysta nie jest przedsiębiorcą, często nie dysponuje takim kapitałem by zrealizować całkowity projekt, niezbędne jest zagwarantowane zaliczek i etapowania prac wraz z zapłatą za każdy etap.

Rozdział IX

TABELARYCZNY SPIS ZADAŃ ORGANIZACJI KONKURSU

Lp.	Etap postępowania	Rodzaj czynności	Czas realizacji
1.	Czynności wstępne	Inicjatywa budowy pomnika	W zależności od ...
		Powołanie zespołu przygotowawczego	
		Ustalenie celu konkursu	
		Wybór lokalizacji pomnika	
		Propozycja formy pomnika	
		Plan kosztorysu	
		Wstępny harmonogram	
		Wstępny wybór składu sądu konkursowego	
2.	Czynności przedkonkursowe	Powołanie przez organizatora konkursu kierownika zamawiającego	
		Wybór rodzaju konkursu	
		Ustalenie prawa własności do gruntu	
		Określenie wartości konkursu	
		Opracowanie wniosku o budowę pomnika	
		Zgromadzenie dokumentacji i pozwoleń umożliwiających realizację pomnika	
		Stworzenie regulaminu konkursu	
		Wybór i powołanie składu sądu konkursowego	
		Przyjęcie regulaminu sądu konkursowego	
		Zatwierdzenie regulaminu konkursu przez sąd konkursowy	
		Ostateczne określenie kosztów przeznaczonych na realizację konkursu	
		Przyjęcie szczegółowego harmonogramu konkursu	
3.	Czynności konkursowe	Ogłoszenie konkursu	Co najmniej 2 miesiące
		Nabór prac konkursowych	
		Pytania i odpowiedzi w konkursie	Co najmniej 1 miesiąc od ogłoszenia konkursu
		Nabór prac konkursowych Rozstrzygnięcie konkursu	Co najmniej 3 miesiące lub więcej w zależności od przedmiotu konkursu
		Zalecenia pokonkursowe	W trakcie obrad sądu konkursowego
		Organizacja wystawy pokonkursowej	Czas trwania 2-4 tygodnie
		Otwarcie kopert z danymi uczestników konkursu	W czasie trwania wystawy pokonkursowej

	Ogłoszenie wyników	Konkretna data w regulaminie, np. w czasie trwania wystawy pokonkursowej
	Wręczenie nagród	Konkretna data w regulaminie, np. w czasie trwania wystawy pokonkursowej
	Odwołania w konkursie	Konkretna data w regulaminie
	Zwrot niewybranych projektów prac konkursowych	2-3 miesiące od rozstrzygnięcia konkursu
4.	Czynności pokonkursowe	
	Negocjacje dotyczące umowy	
	Zawarcie umowy na realizację pomnika z przeniesieniem praw autorskich	
	Realizacja pomnika	
	Końcowy odbiór zrealizowanego pomnika	

Rozdział X

AUTORZY KODEKSU I POMOCNE INSTYTUCJE**1. Uwagi do istniejącego prawa stosowanego w konkursach i realizacjach pomnikowych**

Autorzy Kodeksu dostrzegają problemy wynikające ze stosowania obowiązującego prawa w szczególności Ustawy. Prawo to nie wspomina o pomnikach ani o rzeźbach. Autorzy są przekonani, że budowa pomników jest wyjątkową, kulturotwórczą działalnością i powinna zostać zauważona i otoczona specjalną opieką władz, w tym ustawodawczych, która zostanie wyrażona w odpowiednich zapisach zgodnych z myślą Kodeksu. Obecny stan rzeczy wskazuje na brak bądź co najwyżej symboliczne uregulowanie mechanizmów oraz instytucji chroniących wartości, takie jak wolność twórcza, poszanowanie prawa autorskiego, etyka zawodowa twórców, gwarantujących wysoką jakość artystyczną realizowanych pomników. Istnieje konieczność odrodzenia się na nowo postaw odpowiedzialnych, kreatywnych i szlachetnych, których coraz mniej wokół nas, a także ich właściwe promowanie w szerokim rozumieniu znaczenia tego procesu.

2. Zespół autorów Kodeksu

dr hab. Maciej Aleksandrowicz prof. ASP – koordynator Zespołu autorów Kodeksu,
dyrektor Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku, Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie

dr hab. Waldemar Baraniewski – historyk sztuki

prof. Mariusz Białecki – Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku

prof. dr hab. Jacek Jagielski – Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu

arch. Małgorzata Kolesińska – Gdański Zarząd Dróg i Zieleni

dr Anna Maria Leśniewska – Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna;
Międzynarodowe Stowarzyszenie Krytyki Artystycznej AICA

mec. Olgierd Porębski – Kancelaria „Porębski i Wspólnicy”

arch. Ewa Rombalska – Narodowy Instytut Architektury i Urbanistyki

arch. Bogumił Sawicki – Departament Urbanistyki i Architektury, Urząd Miejski w Białymstoku

arch. krajobrazu Marek Szeniański – Sekretarz Generalny Stowarzyszenia Architektów Polskich

prof. dr hab. Jan Tutaj – Akademia Sztuk Pięknych w Krakowie

3. Instytucja promująca dobre praktyki konkursów pomnikowych

Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku
ul. Topolowa 1, 26-505 Orońsko
tel. centrala + 48 48 618 45 16, 48 618 40 27, fax. +48 48 618 44 70
mail: sekretariat@rzezba-oronsko.pl
www.rzezba-oronsko.pl

**RZEŻBA W PRZESTRZENI
PUBLICZNEJ
DLA NIEPODLEGŁEJ**
program własny
CENTRUM RZEŻBY POLSKIEJ